

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

Αναζήτηση ασφαλιστικών εισφορών

Πλημμέλειες στην εφαρμογή
κοινωνικοασφαλιστικών ρυθμίσεων

Οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης

Ασφάλιση Δημοσίου

ΥΓΕΙΑ

Προβλήματα λειτουργίας μονάδων υγείας

Δικαιώματα ασθενών

Κάλυψη δαπανών ασθένειας

Ψυχική υγεία

Παρουσία γονέων σε ιατρικές πράξεις
που αφορούν τα παιδιά τους

ΠΡΟΝΟΙΑ

Εκτίμηση της ασφαλιστικής αναπηρίας
από τις υγειονομικές επιτροπές

Δυνατότητα άσκησης ένστασης κατά
γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών

Πρόσβαση σε μέσα συγκοινωνίας

Μέριμνα ανηλίκων

Η προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων βρέθηκε για άλλη μια φορά στο επίκεντρο των αναφορών που διερεύνησε ο Συνήγορος το 2015. Η προσκόλληση των ασφαλιστικών φορέων στο γράμμα του νόμου, η πλημμελής εφαρμογή του ισχύοντος κοινωνικοασφαλιστικού πλαισίου αλλά και η ανεπαρκής ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματά τους καταλήγουν συχνά στην απώλεια ασφαλιστικών και κοινωνικών παροχών, που πλήττει ιδιαίτερα τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ιδιαίτερα στο πεδίο των συνταξιοδοτικών παροχών, υφίστανται σοβαρά οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα, όπως υπέρμετρες καθυστερήσεις στην καταβολή παροχών και έλλειψη συντονισμού των συναρμόδιων φορέων. Συνεπεία αυτών, συνταξιούχοι στερούνται προσδοκώμενες συντάξιμες αποδοχές με αποτέλεσμα συχνά να αδυνατούν να καλύψουν ακόμη και τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες. Την ίδια στιγμή, ασφαλισμένοι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν κωλύματα στην ασφαλιστική τους κάλυψη ασθένειας και τη λήψη επιδομάτων και αδειών, παρά την προσπάθεια περιορισμού εκ μέρους της νομοθετικής εξουσίας των υφιστάμενων κενών προστασίας στις ρυθμίσεις κοινωνικοασφαλιστικού χαρακτήρα.

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ

Αναζήτηση ασφαλιστικών εισφορών

Στο πεδίο της αναζήτησης και καταλογισμού των ασφαλιστικών εισφορών, σοβαρά προβλήματα εξακολουθούν να ανακύπτουν, λόγω της αυστηρής προσκόλλησης στο γράμμα του νόμου και των ανεπιεικών και δογματικών ερμηνευτικών εκδοχών που συχνά υιοθετούν τα ασφαλιστικά όργανα (βλ. «Εκδοχές κακοδιοίκησης»), παρά τις δυσμενείς κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι ασφαλισμένοι και αντίθετα με τις αρχές του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου, που υπαγορεύουν στα ασφαλιστικά όργανα να προστατεύουν τα κοινωνικά δικαιώματα των ασφαλισμένων.

Ο Συνήγορος αντιμετώπισε την περίπτωση ασφαλισμένου, ο οποίος ζήτησε από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ να του επιστραφούν εισφορές, ως αχρεώστητες, λόγω διπλής παρακράτησης αυτών, στο πλαίσιο διακρατικής συμφωνίας και προαιρετικής ασφάλισης ασθένειας. Το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ απάντησε ότι η καταβολή δεν ήταν αχρεώστητη (υπόθεση 194070/2015).

Με αφορμή την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2015-2016, η Αρχή παρενέβη δημόσια εκ νέου τονίζοντας ότι οι υπερβολικές δημόσιες αναφορές στα ΜΜΕ ωθούν τους γονείς να προσφεύγουν σε ποινικούς ή άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς, ενώ το φαινόμενο αυτό απαιτεί ειδική παιδαγωγική αντιμετώπιση με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων.

Παράλληλα, θεώρησε ότι η άρνηση επιστροφής των εισφορών αποτελούσε ανεπιεική και δογματική εκ μέρους του Ιδρύ-

ματος προσέγγιση της εφαρμοστέας διάταξης, προτείνοντας ως λύση τον συμψηφισμό των εκατέρωθεν αναλογούντων ποσών.

Πλημμέλειες στην εφαρμογή κοινωνικοασφαλιστικών ρυθμίσεων

Σε πολλές περιπτώσεις οι ασφαλιστικοί φορείς προβαίνουν σε πλημμελή εφαρμογή του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, κατά παράβαση της αρχής της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης, ή ερμηνεύουν εσφαλμένα τη δήλωση βούλησης του πολίτη, αποκλείοντάς τον από παροχή που δικαιούται. Άλλοτε υπερβαίνουν την αρμοδιότητά τους και νομοθετούν εκδίδοντας εγκυκλίους με περιεχόμενο αντίθετο προς την ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης, συχνά προβαίνουν σε περιορισμό νομικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, με πλημμελώς αιτιολογημένες διοικητικές πράξεις, επικαλούμενοι δημοσιονομικούς λόγους, παρά τη δεσμευτικότητα του κοινωνικοασφαλιστικού πλαισίου.

Κατά τη διερεύνηση συγκεκριμένης υπόθεσης, ο Συνήγορος επισήμανε στο αρμόδιο υποκατάστημα ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ότι ο ενδιαφερόμενος κάλυπτε τις προϋποθέσεις του νόμου για εξαγορά χρόνου στρατιωτικής υπηρεσίας με ευνοϊκότερο ποσοστό μείωσης του ποσού της εξαγοράς από αυτό που είχε ορίσει το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (υπόθεση 181643/2014).

Πρότεινε να τροποποιηθεί η σχετική απόφαση, δεδομένου ότι έγινε εσφαλμένη υπαγωγή περιστατικών στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, δηλαδή επιβλήθηκε πλάνη περί τα πράγματα. Η πρόταση έγινε δεκτή και παράλληλα δόθηκε και εντολή επιστροφής των αντίστοιχων εισφορών.

Αξιοσημείωτη είναι και η περίπτωση κατά την οποία το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ ακύρωσε τον χρόνο ασφάλισης σε πολίτη που είχε ενταχθεί στο πρόγραμμα προαιρετικής ασφάλισης μακροχρόνια ανέργων, μέσω ΛΑΕΚ-ΟΑΕΔ, με την αιτιολογία ότι λαμβάνει άλλη σύνταξη γήρατος, όπως χαρακτήρισε την ελάχιστη παροχή που αυτός λάμβανε από φορέα της αλλοδαπής. Ο Συνήγορος επανέλαβε την άποψη που είχε διατυπώσει παλαιότερα , ότι οι χορηγούμενες συντάξεις από χώρες με τις οποίες δεν υφίσταται διμερής συμφωνία κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν περιουσιακά δικαιώματα διαφορετικής φύσεως από τις συντάξεις της ελληνικής νομοθεσίας. Επισήμανε, επίσης, την υποχρέωση των ασφαλιστικών οργάνων να εκδίδουν πλήρως αιτιολογημένες πράξεις ανάκλησης και να ενημερώνουν προηγουμένως τους ασφαλισμένους για τον κίνδυνο απώλειας δικαιωμάτων τους από τη λήψη οποιασδήποτε κοινωνικοασφαλιστικής παροχής στην αλλοδαπή (υπόθεση 179749/2014).

Ασφαλισμένη, ενώ είχε μονιμοποιηθεί αναδρομικά με απόφαση του ΣΤΕ, αντιμετώπιζε πρόβλημα με την αναδρομική της ασφάλιση στον εργοδότη της ΟΑΕΔ κατά το διάστημα που απασχολήθηκε ως ωρομίσθια εκπαιδευτικός, διότι το αρμόδιο υποκατάστημα ΙΚΑ-ΕΤΑΜ θεώρησε ότι απαιτείτο η έκδοση Πράξης

Επιβολής Εισφορών για το συγκεκριμένο διάστημα, θέτοντας όμως ζήτημα παραγραφής λόγω παρέλευσης δεκαετίας από την κρίσιμη περίοδο απασχόλησης (υπόθεση 145556/2011).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι δεν υφίστατο ζήτημα παραγραφής, αφού το δικαίωμα της αιτούσας στην αναδρομική ασφάλιση γεννήθηκε με την έκδοση και κοινοποίηση της απόφασης του ΣτΕ. Το ΙΚΑ αντιμετώπισε θετικά τη θέση του Συνηγόρου και δέχτηκε ότι το δικαίωμα της ασφαλισμένης γεννήθηκε με την έκδοση της δικαστικής απόφασης.

Μακροχρόνια άνεργη, παρότι πληρούσε τις προϋποθέσεις να γίνει δεκτή από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ στο πρόγραμμα προαιρετικής σύνεχισης της ασφάλισης με καταβολή των εισφορών της μέσω ΛΑΕΚ του ΟΑΕΔ, έτυχε απορριπτικής απάντησης στο αίτημά της, καθώς το Ταμείο επικαλέστηκε ερμηνευτικές εγκυκλίους, σύμφωνα με τις οποίες στις περιπτώσεις των νέων ασφαλισμένων επήλθαν διαφοροποιήσεις στα όρια ηλικίας. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι οι σχετικές διατάξεις δεν εισάγουν διάκριση μεταξύ παλαιών και νέων ασφαλισμένων και ότι οι εγκύκλιοι εκδόθηκαν καταχρηστικώς όχι για να ερμηνεύσουν, αλλά για να θεσπίσουν κανόνα δικαίου. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η αρμόδια για την εξέταση της ένστασης της ενδιαφερόμενης Επιτροπή αναγνώρισε το δικαίωμα υπαγωγής της στο εν λόγω πρόγραμμα (υπόθεση 175174/2014).

Τέλος, ο Συνήγορος διερεύνησε αναφορά πολίτη με αντικείμενο την απόρριψη του αιτήματός του να υπαχθεί σε ασφαλιστικό φορέα, με την αιτιολογία ότι δεν συμπλήρωνε κατά το προηγούμενο εξάμηνο 150 ημέρες ασφάλισης, λόγω συμμετοχής του σε απεργία (υπόθεση 193779/2014).

Ο Συνήγορος, απευθυνόμενος στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), υπογράμμισε ότι η απουσία υποχρέωσης καταβολής μισθού, και κατά συνέπεια εισφορών κατά τη διάρκεια της απεργίας, δεν αναιρεί την ιδιότητα του μισθωτού ούτε συνεπάγεται διάρρηξη του ασφαλιστικού δεσμού. Υποστήριξε δε την αναγκαιότητα μίας σύμφωνης με το Σύνταγμα και την αρχή της αναλογικότητας ερμηνείας της σχετικής διάταξης. Με ΥΑ που εκδόθηκε στη συνέχεια ορίστηκε ρητά ότι οι ημέρες απεργίας συνυπολογίζονται για τη συμπλήρωση των ημερών ασφάλισης που απαιτούνται για την άσκηση του δικαιώματος επιλογής ασφαλιστικού φορέα.

Οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης

Ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων κοινωνικής ασφάλισης

Οργανωτικά προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται στους ασφαλιστικούς φορείς, επιτείνονται δε περαιτέρω από την αποχώρηση μεγάλου μέρους εν ενεργεία υπαλλήλων και μη αναπλήρωσης των κενών. Όπως έχει επισημάνει επανειλημμένως ο

Συνήγορος, επειδή οι ασφαλιστικές παροχές εξασφαλίζουν ένα ελάχιστο τμήμα αγαθών, άρρηκτα συνδεδεμένων με την αξιοπρεπή διαβίωση των ασφαλισμένων, τα ασφαλιστικά όργανα οφείλουν να ενεργούν κατά τρόπο ώστε να προστατεύουν και να διασφαλίζουν τα δικαιώματά τους.

Κατά τη διερεύνηση υπόθεσης σχετικής με καταβολή ποσών σε κληρονόμους θανόντος, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι υφίστατο αδυναμία εμφάνισης της πληροφορίας για τις ανείσπρακτες συντάξεις μέσω των πληροφοριακών συστημάτων (ΗΔΙ-ΚΑ ΑΕ και ΟΠΣ-ΙΚΑ). Για τον λόγο αυτόν, κρίθηκε αναγκαίο να επικοινωνήσουν τα αρμόδια υποκαταστήματα του ΙΚΑ με την Επιχειρησιακή Ομάδα της Διεύθυνσης Εκμετάλλευσης ΟΠΣ-ΙΚΑ, για να παρασχεθούν οι απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου να προχωρήσουν στην καταβολή των ανείσπρακτων συντάξεων. Με την παρέμβαση του Συνηγόρου το πρόβλημα διευθετήθηκε (υπόθεση 201201/2015).

Σε άλλη περίπτωση, με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, εκδόθηκε απόφαση συνταξιοδότησης από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατοίκου εξωτερικού. Ωστόσο, ο πολίτης διαμαρτυρήθηκε εκ των υστέρων γιατί μετά την πάροδο 2 ετών από την έκδοσή της η αιτούμενη παροχή δεν είχε ακόμα καταβληθεί. Ύστερα από νεότερη παρέμβαση του Συνηγόρου, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατέβαλε στον τραπεζικό λογαριασμό του αναδρομικά τις οφειλόμενες συντάξεις (υπόθεση 201646/2015).

Ο Συνήγορος και η ΓΓΚΑ εξέφρασαν την άποψη ότι το Εθνικό Θέατρο είναι αρμόδιο για την καταβολή συμπληρωματικού εφάπαξ βοηθήματος του Ν. 103/1975 σε πρώην εργαζόμενη σε αυτό μόνιμη υπάλληλο, μεταταχθείσα εκ των υστέρων σε υπουργείο. Ο Συνήγορος πρότεινε, για το διάστημα της υπηρεσίας της στο Εθνικό Θέατρο, να αιτηθεί αρχικά η ίδια τη χορήγηση εφάπαξ βοηθήματος από το ΤΑΠΙΤ, στο οποίο ενσωματώθηκε το Ταμείο Πρόνοιας Προσωπικού Εθνικού Θεάτρου και, αφού γίνει ο υπολογισμός από το τελευταίο, να επιληφθεί εν συνεχεία το Εθνικό Θέατρο για την καταβολή της παροχής και της τυχόν προκύπτουσας διαφοράς (υπόθεση 185795/2014).

Επίσης, ο Συνήγορος διαμεσολάβησε για τον απαραίτητο συντονισμό των συναρμόδιων φορέων και την επίσπευση της διαδικασίας για τον συμψηφισμό των αναδρομικών συντάξεων ΟΓΑ, που λάμβανε αναφερόμενη ως ανασφάλιστη υπερήλικας, με το ποσό οφειλής προς τον ΟΑΕΕ, λόγω σύνταξης ως διαζευγμένη θυγατέρα και εκ των υστέρων ανάκληση της σχετικής απόφασης. Συνεπεία της παρέμβασής του, επισπεύσθηκε η διαδικασία για τον συμψηφισμό των αναδρομικών συντάξεων με το ποσό της οφειλής προς τον ΟΑΕΕ (υπόθεση 200871/2015).

Ελλιπής ενημέρωση των ασφαλισμένων

Σημαντικό έλλειμμα παρατηρείται από τους φορείς ασφάλισης στην έγκαιρη και ορθή ενημέρωση των πολιτών, που είναι αναγκαία λόγω της πολυπλοκότητας του νομοθετικού πλαισίου, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες (βλ. «Όψεις ανθρωπιστικής κρίσης και ευάλωτες ομάδες»), ώστε να προστατεύονται τα

δικαιώματα και να γνωστοποιούνται έγκαιρα οι προϋποθέσεις απόλαυσής τους.

Πολίτες διαμαρτυρήθηκαν για τη διακοπή της προσαύξησης οικογενειακών βαρών, που λάμβαναν επί της σύνταξής τους, λόγω των τέκνων τους, παρότι κάλυπταν τις νόμιμες προς τούτο προϋποθέσεις και παρά την ενημέρωση του ΤΑΠ-ΟΤΕ ότι δεν ήταν υποχρεωμένοι να υποβάλλουν βεβαιώσεις σπουδών των προστατευόμενων τέκνων τους κάθε έτος, παρά μόνο μετά την ολοκλήρωση των σπουδών. Συνεπεία των ανωτέρων, οι ενδιαφερόμενοι, βάσει της ενημέρωσης που είχαν λάβει, εύλογα σχημάτισαν τη σταθερή και δικαιολογημένη πεποίθηση ότι δικαιούνται να συνεχίζουν να λαμβάνουν την προσαύξηση χωρίς να υποχρεούνται σε υποβολή νέας αίτησης κατ' έτος. Ο Συνήγορος πρότεινε να επανεξεταστεί το ζήτημα και να εφαρμοστεί ορθά ο νόμος και οι εγκύκλιες οδηγίες στο πλαίσιο της χρηστής διοίκησης και των συνταγματικών αρχών της αναλογικότητας και της ισότητας (υπόθεση 159458/2013).

Λοιπά ζητήματα φορέων κοινωνικής ασφάλισης

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορές συνταξιούχων, κυρίως του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αλλά και του ΟΑΕΕ, οι οποίοι διαμαρτυρήθηκαν για τα προβλήματα που προκαλεί η διαδικασία ελέγχου προϋποθέσεων και χορήγησης του ΕΚΑΣ, με συνέπεια να στερούνται τη δυνατότητα κάλυψης βασικών βιοτικών αναγκών τους (υπόθεση 192416/2014). Ο Συνήγορος υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τον ορισμό και τη διαδικασία ελέγχου των εισοδηματικών κριτηρίων, με τις οποίες δεν προκαλείται οιαδήποτε ουσιαστική δημοσιονομική επιβάρυνση (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Ένα συνολικό πρόβλημα το οποίο σχετίζεται με την εφαρμογή της εργατικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας στις συμβάσεις εργασίας που συνάπτονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα αναδείχθηκε από την εξέταση μεγάλου αριθμού υποθέσεων. Τα ζητήματα που τέθηκαν αφορούν την ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας, την άδεια και τη χορήγηση επιδόματος ασθενείας, ιδίως ύστερα από εργατικό ατύχημα, την εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας της μητρότητας, καθώς και το δικαίωμα λήψης κανονικής άδειας. Ο Συνήγορος διατύπωσε συγκεκριμένες επισημάνσεις και προτάσεις, προκειμένου να διασφαλισθούν τα θεμελιώδη εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα αυτής της κατηγορίας απασχολούμενων, τα οποία κατοχυρώνονται και από την ευρωπαϊκή νομοθεσία για όλους τους εργαζομένους. Ο Συνήγορος ζήτησε να αναληφθεί πρωτοβουλία για την τροποποίηση των σχετικών διατάξεων, ώστε να αρθούν τα κενά προστασίας, τα οποία εξακολουθούν να υφίστανται, επισημαίνοντας ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα συνεκτικό σύστημα προστασίας που θα εξασφαλίζει τη συνέχεια της ασφαλιστικής κάλυψης ακόμη και σε, έκτακτες ή μη, συνθήκες υψηλής ανεργίας και συχνής εναλλαγής εργασίας και ανεργίας (υπόθεση 180825/2014).

Ασφάλιση Δημοσίου

Πολίτες προσέφυγαν στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενοι για την

απόρριψη των αιτημάτων τους περί χορήγησης ή αυξητικής αναπροσαρμογής της σύνταξής τους από τη Γενική Διεύθυνση Συντάξεων του ΓΛΚ, διότι είχε παρέλθει πενταετία από τη θεμελίωση των αντίστοιχων δικαιωμάτων τους, με αποτέλεσμα αυτά να έχουν παραγραφεί βάσει νόμου (άρθρο 3 παράγρ. 3 Ν. 3075/2002).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι σε κανέναν ασφαλιστικό οργανισμό κύριας σύνταξης δεν προβλέπεται παραγραφή του συνταξιοδοτικού δικαιώματος σχετικά με τον χρόνο άσκησής του και ότι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα των δημοσίων υπαλλήλων και των μελών των οικογενειών τους αποτελεί περιουσιακό στοιχείο, προστατευόμενο από το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτοκόλλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Επίσης, τόνισε ότι με την παραγραφή του παραβιάζονται συνταγματικές διατάξεις, σύμφωνα και με προσφάτως διατυπωθείσες απόψεις σε αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ο Συνήγορος πρότεινε να καταργηθεί η συγκεκριμένη διάταξη και ο δικαιούχος σύνταξης από το Δημόσιο να μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά του οποτεδήποτε χρονικά, με έναρξη καταβολής από την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αίτησης για σύνταξη. Ωστόσο, η Διεύθυνση Νομοπαρασκευαστικής Εργασίας ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι το Υπουργείο Οικονομικών δεν προτίθεται να προβεί σε τροποποίηση της σχετικής διάταξης (υπόθεση 202035/2015) .

Εξαιτίας καθυστερήσεων οφειλόμενων αποκλειστικά στις αρμόδιες για την έκδοση και καταβολή συντάξεων υπηρεσίες, πολίτες απώλεσαν τις αναδρομικές τους αποδοχές που υπερέβαιναν την τριετία, κατ' εφαρμογή του άρθρου 20 ΠΔ 169/2007, μολονότι οι ίδιοι είχαν επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια στις υποχρεώσεις τους. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, δεν επιτρέπεται για κανέναν λόγο η χορήγηση αναδρομικών συντάξεων πέραν της τριετίας από την πρώτη ημέρα του μήνα στον οποίο εκδίδεται η συνταξιοδοτική πράξη από το ΓΛΚ. Με πόρισμά του ο Συνήγορος επισήμανε ότι η παραπάνω καθυστέρηση συνιστά παράλειψη και οδηγεί σε στέρηση των προσδοκώμενων συντάξιμων αποδοχών. Η τριετής περιορισμένη αναδρομικότητα χορήγησης συντάξεων έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, θα πρέπει δε να είναι σύμφωνη και με τις επιταγές του Συντάγματος και να μη συνδέεται με τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα εκτός του πεδίου επιρροής του ενδιαφερομένου, αλλά εντός του πεδίου επιρροής του, όπως είναι η έγκαιρη κατάθεση της αίτησης της σύνταξης ή η έγκαιρη άσκηση του ένδικου βοηθήματος ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Για τους λόγους αυτούς, ο Συνήγορος πρότεινε την κατάργηση της σχετικής διάταξης ή την επιμήκυνση της αναδρομικής καταβολής από 3 σε 5 έτη. Συμπληρωματικά, επισήμανε ότι θα μπορούσαν να θεσπιστούν διευκολύνσεις για συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών, που επιθυμούν να προσφύγουν δικαστικά, ή αξιώσεις πέραν της τριετίας να καταβάλλονται τμηματικά σε δόσεις. Ο Συνήγορος ενημερώθηκε από το ΓΛΚ ότι προτάσεις του πορίσματός του έγιναν δεκτές από τον Αναπληρωτή Υπουργό Οικονομικών

και ότι οι διατάξεις του επίμαχου άρθρου θα τροποποιηθούν στο επόμενο συνταξιοδοτικό νομοσχέδιο (υπόθεση 186490/2015).

Χήρα, της οποίας ο σύζυγος εργαζόταν στο Δημόσιο και απεβίωσε, απευθύνθηκε στον Συνήγορο επειδή δεν έλαβε τις τριμηνιαίες αποδοχές που προβλέπονται για τη συγκεκριμένη περίπτωση κατά το άρθρο 57 ΠΔ 169/2007. Η αρμόδια υπηρεσία υποστήριξε ότι η ενδιαφερόμενη δεν είχε εκφράσει ρητά τη βούλησή της για τη λήψη αυτών, ενώ το ΓΛΚ ότι δεν τις δικαιούνταν επειδή εκ των υστέρων είχε καταστεί η ίδια συνταξιούχος. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η ενδιαφερόμενη θεμελιώνει το δικαίωμα λήψης των εν λόγω αποδοχών και ότι δεν απαιτείται από τον νόμο η υποβολή της αίτησης, καθώς και ότι δεν προέκυπτε βασίμως βούληση της ενδιαφερομένης για μη χορήγηση αυτών. Η Διοίκηση δέχτηκε ότι είναι σύνομη η καταβολή των αιτούμενων τριμηνιαίων αποδοχών και εκκρεμεί η χορήγησή τους στην ενδιαφερόμενη (υπόθεση 161321/2013).

Τέλος, πολίτης, με αίτησή του προς το ΓΛΚ, αιτήθηκε την έκδοση συνταξιοδοτικής πράξης και την καταβολή μηνιαίας χορηγίας ως τώως πρόεδρος κοινότητας και δημοτικός σύμβουλος επί σειρά ετών, πληρώντας τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις. Με συνταξιοδοτική πράξη που εκδόθηκε τελικά με καθυστέρηση 2 ετών, του χορηγήθηκε σύνταξη από την έκδοση της διοικητικής πράξης και όχι αναδρομικά από την υποβολή της αίτησης. Απευθυνόμενος στο ΓΛΚ, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο ενδιαφερόμενος κάλυπτε τις προβλεπόμενες στον νόμο προϋποθέσεις για να λάβει τη σύνταξη και μάλιστα αναδρομικά από τη χρονική στιγμή υποβολής της σχετικής αίτησης. Η θέση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή από το ΓΛΚ (υπόθεση 192993/2014).

ΥΓΕΙΑ

Το σύστημα υγείας στη χώρα εμφανίζει σημαντικά προβλήματα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας μετασχηματισμού των υγειονομικών πόρων σε αποτελέσματα υγείας.

Τα προβλήματα εκτείνονται από τις βασικές χρηματοοικονομικές ροές (ασφάλιση, κρατική συμμετοχή, ίδιες πληρωμές) έως τις τελικές εκβάσεις για τους χρήστες και το γενικότερο επίπεδο υγείας του πληθυσμού. Παράλληλα, οι βασικές του δομές υστερούν σημαντικά σε οργανωτικό επίπεδο και σε καίρια ζητήματα, όπως το φάσμα των παραγόμενων προϊόντων.

Προβλήματα λειτουργίας μονάδων υγείας

Ο Συνήγορος διερεύνησε αναφορά σχετικά με τις εφημερίες παιδίατρων στο Γενικό Νοσοκομείο Χαλκίδας, κατά την οποία πάτερως νηπίου προσέφυγε στο τμήμα επειγόντων περιστατικών αναζητώντας παιδίατρο. Η απάντηση ήταν ότι δεν εφημερεύει παιδίατρος και ότι θα πρέπει ο ενδιαφερόμενος να αναζητήσει ιδιώτη ή να μεταβεί στην Αθήνα. Διαπιστώθηκε ότι από τις πέντε οργανικές θέσεις που προβλέπονται για την παιδιατρική κλινική

είχαν καλυφθεί μόνο τρεις. Συνεπεία αυτού, η κλινική αδυνατούσε να εφημερεύει καθημερινά και 8-9 ημέρες τον μήνα υπήρχαν κενά στην εφημέρευση της, παρότι είχε ζητηθεί εγγράφως από το Υπουργείο Υγείας η άμεση προκήρυξη μίας θέσης επικουρικού παιδίατρο. Σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου και έπειτα από συντονισμένες προσπάθειες της Διοίκησης του Νοσοκομείου και του Υπουργείου Υγείας ανέλαβαν υπηρεσία δύο παιδίατροι. Από 1.2.2015 είναι δυνατή η εφημερία της παιδιατρικής κλινικής σε καθημερινή βάση (υπόθεση 194852/2014).

Επίσης, διερευνήθηκε καταγγελία σχετική με το περιφερειακό ιατρείο Αγιάσου, στο οποίο παρέχει υπηρεσίες ένας γιατρός περίπου 5 ημέρες κάθε μήνα, χωρίς ωστόσο αυτό να επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών των περίπου 2.500 κατοίκων και των επισκεπτών της περιοχής, οι οποίοι καταλήγουν στο Γενικό Νοσοκομείο Μυτιλήνης. Σε συνέχεια των παρεμβάσεων του Συνηγόρου επιχειρείται εκκίνηση της διαδικασίας πλήρωσης των θέσεων ιατρικού προσωπικού, παρουσιάζεται ωστόσο απροθυμία των υποψηφίων, που μάλλον οφείλεται στην έλλειψη κινήτρων, πρόβλημα που γενικεύεται σε όλη τη νησιωτική περιοχή. Στο μεσοδιάστημα τα δημιουργούμενα κενά καλύπτονται από μετακινήσεις γιατρών του Κέντρου Υγείας βάσει προγράμματος, ενώ αποφασίστηκε και η πρόβλεψη οικονομικών κινήτρων από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (υπόθεση 194584/2014).

Σοβαρές δυσλειτουργίες παρουσιάστηκαν σε μονάδες αιμοκάθαρσης λόγω αλλαγής του συστήματος προμήθειας φίλτρων τεχνητού νεφρού χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες των ασθενών, γεγονός που προκάλεσε διαμαρτυρίες ασθενών και νεφρολόγων γιατρών, οι οποίοι διατείνονται ότι υπήρξαν πολλές ανεπιθύμητες ενέργειες. Έπειτα από διαμεσο-λάβηση του Συνηγόρου, πραγματοποιήθηκε σύσκεψη όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Επιτροπή Προμηθειών Υγείας, Ελληνική Νεφρολογική Εταιρεία, ΕΟΦ, Σύλλογος Νεφροπαθών Ασθενών), η οποία κατέληξε σε αισθητή βελτίωση της κατάστασης από τον Ιανουάριο του 2015, αφού πλέον η πλειονότητα των νοσοκομείων λαμβάνει υπόψη τον πίνακα προδιαγραφών, όπως συστήνεται από την ειδική επιστημονική επιτροπή, ελαχιστοποιώντας τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες των ακατάλληλων φίλτρων για συγκεκριμένους ασθενείς. Ωστόσο, η υπόθεση δεν έχει οριστικά επιλυθεί σε εθνικό επίπεδο, αφού παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στη διενέργεια του εθνικού διαγωνισμού για την προμήθεια φίλτρων από την ΕΠΥ. Για το θέμα αυτό ο Συνήγορος απέστειλε επιστολή στον Υπουργό Υγείας, ζητώντας να επισπευσθούν οι διαδικασίες, και παρακολουθεί στενά το θέμα (υπόθεση 182023/2014).

Τέλος, ο Συνήγορος εξέτασε καταγγελία για σοβαρή καθυστέρηση στην εξέταση παρακευασμάτων βιοψιών για διάγνωση καρκίνου στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο, η οποία θέτει σε κίνδυνο τη ζωή των ασθενών. Το πόρισμα της ΕΔΕ, που διενεργήθηκε κατόπιν παραγγελίας του Συνηγόρου, κατέληξε ότι οι καθυστερήσεις οφείλονται στη μεγάλη έλλειψη παθολογοανατόμων γιατρών στο νοσοκομείο, καθώς παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις προς το Υπουργείο Υγείας δεν κατέστη δυνατόν να γίνουν προσλήψεις. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στους συναρμόδιους

Υπουργούς Υγείας, Οικονομικών και Εσωτερικών, ώστε να αξιολογηθούν ορθολογικά οι απαιτήσεις κατά τον προγραμματισμό προσλήψεων με γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες. Από την απάντηση της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου Υγείας προέκυψε ότι εκδόθηκε εγκριτική απόφαση για 2.440 θέσεις, μεταξύ των οποίων και 600 ειδικευμένων γιατρών του ΕΣΥ. Ωστόσο, δεν υπήρξε συγκεκριμένη απάντηση για την ειδικότητα της Παθολογικής Ανατομίας (υπόθεση 199901/2015).

Δικαιώματα ασθενών

Ο Συνήγορος εξέτασε καταγγελία για καθήλωση (κλινικοστατικό προστατευτισμό) ασθενούς σε παθολογική κλινική του Νοσοκομείου «Σωτηρία» επί 2 ημέρες, χωρίς τροφή και νερό. Το προσωπικό της κλινικής κατέφυγε στη χρήση της καθήλωσης, χωρίς την τήρηση των σχετικών πρωτοκόλλων και κανόνων, πρακτική που η Διοίκηση του νοσοκομείου δικαιολόγησε λόγω έλλειψης νοσηλευτικού προσωπικού για επαρκή φύλαξη και αποτροπή νέας απόπειρας αυτοκτονίας (λόγος εισαγωγής της ασθενούς στην κλινική). Ο Συνήγορος ζήτησε τη διενέργεια ΕΔΕ, η οποία απάλλαξε το προσωπικό της κλινικής από οποιαδήποτε ευθύνη. Έτσι, ζητήθηκε επανεξέταση του θέματος από τη νέα Διοίκηση του νοσοκομείου, αλλά και πάλι δεν αναγνωρίστηκε η παραβίαση των δικαιωμάτων της ασθενούς. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε στον Υπουργό Υγείας την επανεξέταση της υπόθεσης και την αντικατάσταση των δύο εμπλεκόμενων διοικητών, κυρίως δε να πραγματοποιηθεί υποχρεωτική ημερίδα ενυπόγραφης ενημέρωσης των γιατρών του νοσοκομείου ως προς τις υποχρεώσεις τους. Η επιστολή κοινοποιήθηκε και στο Σώμα Επιθεωρητών Υγείας για περαιτέρω ενέργειες (υπόθεση 162932/2013)

Επίσης, διερευνήθηκε αναφορά για τη διακοπή εκτέλεσης σχεδίου οδοντιατρικής θεραπείας από την Οδοντιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών λόγω άρνησης του ασθενούς να υπογράψει το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης της κλινικής. Ο Συνήγορος επισήμανε πως η άρνηση υπογραφής του εν λόγω εντύπου, το οποίο δεν αποτελεί νόμιμη προϋπόθεση για την εκτέλεση οδοντιατρικών υπηρεσιών, δεν μπορεί άνευ ετέρου να αποτελέσει λόγο διακοπής της εκτέλεσης του σχεδίου θεραπείας, αν δεν ισοδυναμεί με άρνηση συναίνεσης.

Το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης ασθενούς που συνάπτεται στην απάντηση της Οδοντιατρικής Σχολής έχει ένα τυποποιημένο περιεχόμενο, στο οποίο δεν υπάρχει πρόβλεψη για καταγραφή των κινδύνων και της στατιστικής πιθανότητας επέλευσής τους, προσαρμοσμένη στην κατά περίπτωση σχεδιαζόμενη οδοντιατρική πράξη, οπότε δεν πιστοποιεί ότι προηγήθηκε ενημέρωση ούτε αποδεικνύει το περιεχόμενο, τη διεξοδικότητα και την ακρίβεια αυτής.

Η Οδοντιατρική Σχολή επικαλείται διακοπή της οδοντιατρικής θεραπείας λόγω διαταραχής των σχέσεων εμπιστοσύνης γιατρού – ασθενούς, δεσμεύτηκε όμως να αξιοποιήσει τον προβλη-

ματισμό που διατύπωσε ο Συνήγορος για το περιεχόμενο του εντύπου συναίνεσης (υπόθεση 200930/2015).

Τέλος, ο Συνήγορος ενημερώθηκε προσφάτως ότι βάσει παλαιότερου πορίσματος, περί εκτέλεσης ιατρικής πράξης χωρίς την ενημέρωση – έγγραφη συναίνεση ασθενούς και επιγενόμενης βλάβης, ασκήθηκε προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια και εκδόθηκε απόφαση η οποία υιοθέτησε τα επιχειρήματα του Συνηγόρου και επιδίκασε αποζημίωση 85.000 ευρώ (υπόθεση 12889/2005)

Κάλυψη δαπανών ασθένειας

Ο Συνήγορος εξετάζει συχνά αναφορές για συνεχή προσπάθεια περιορισμού της κάλυψης δαπανών ασθένειας, χωρίς σταθερή, νόμιμη και ειδική αιτιολογία, καθώς και για έλλειψη στρατηγικής στην αποκαταστατική αντιμετώπιση του κινδύνου της αναπηρίας.

Για παράδειγμα, σε υπόθεση απόδοσης δαπάνης για μεταφορά ασθενούς, η κάλυψη της δαπάνης μετακίνησης λειτουργεί ως αντιστάθμισμα για την αδυναμία λήψης της κατάλληλης παροχής υγείας στον τόπο κατοικίας. Παρά την τελικά θετική επίλυση της υπόθεσης έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου, δεν αναιρείται το γεγονός ότι ο ΕΟΠΥΥ επί 2 χρόνια περίπου ζητούσε επίμονα από τον ασφαλισμένο ένα δικαιολογητικό το οποίο γνώριζε ότι αδυνατεί να του προσκομίσει, με αποτέλεσμα να του αποστειρεί νόμιμη κάλυψη ασθένειας, να τον ταλαιπωρεί υπέρμετρα και τελικά να κλονίζει ακόμα περισσότερο την εμπιστοσύνη του πολίτη στην κοινωνική ασφάλιση την ίδια στιγμή που του ζητά να καταβάλλει όλο και περισσότερες ασφαλιστικές εισφορές στον κλάδο ασθένειας (υπόθεση 165057/2013).

Σε άλλη περίπτωση, παρατηρήθηκε αναιτιολόγητη αύξηση συμμετοχής στα νοσήλια ιδιωτικής κλινικής και ταυτόχρονα μη ποιοτική παροχή υπηρεσιών στους ασθενείς. Έπειτα από παρεμβάσεις του Συνηγόρου προς τον ΕΟΠΥΥ, διενεργήθηκε έλεγχος στην κλινική, το πόρισμα του οποίου διαπίστωσε αδικαιολόγητη οικονομική επιβάρυνση στους ασφαλισμένους και προβλήματα στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Κατόπιν τούτου, η κλινική κλήθηκε για εξηγήσεις και αναμένεται η επιβολή κυρώσεων. Ωστόσο, στο πόρισμα αναδείχθηκε η έλλειψη θεσμικού πλαισίου για ειδικές αυστηρές ποινές για την παράβαση καταχρηστικών χρεώσεων ασφαλισμένων και για τη δυνατότητα επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων χρημάτων σε αυτούς χωρίς να απαιτείται η προσφυγή στη δικαιοσύνη. Ο Συνήγορος απέστειλε σχετικό έγγραφο στο Τμήμα Νομοθετικής Πρωτοβουλίας του Υπουργείου Υγείας, το οποίο και ανταποκρίθηκε για την προώθηση σχετικών διατάξεων. Παρά την τελικά θετική επίλυση της υπόθεσης, δεν αναιρείται το γεγονός ότι ο ΕΟΠΥΥ για αρκετό χρονικό διάστημα δεν ανταποκρίθηκε στις διαμαρτυρίες των ασφαλισμένων για τη λειτουργία της ιδιωτικής κλινικής και ότι δεν έχει συγκεκριμένο τρόπο να επιστρέψει το ποσό των επιπλέον χρεώσεων που κατέβαλαν στην κλινική. Αποτέλεσμα αυτού είναι

οι ασφαλισμένοι να παραμένουν ουσιαστικά απροστάτευτοι (υπόθεση 190456/2014).

Ψυχική υγεία

Η κλιμάκωση της θεσμικής ανεπάρκειας και της πολιτικής απραξίας στον χώρο της ψυχικής υγείας καταδεικνύεται τραγικά στα πρόσφατα περιστατικά που έλαβαν χώρα στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (Δαφνί), όπου νοσηλευόμενος έχασε τη ζωή του έπειτα από επίθεση που δέχτηκε από ποινικά ακαταλόγιστο συνασθενή του (Μάιος 2015). Τρεις νοσηλευόμενοι ασθενείς χάνουν τη ζωή τους κι άλλοι τραυματίζονται ύστερα από εμπρησμό που προκάλεσε και πάλι ποινικά ακαταλόγιστος συνασθενής τους (Σεπτέμβριος 2015). Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως επισημάνει στα συναρμόδια υπουργεία την ανεπάρκεια του συστήματος να διαφυλάξει τα δικαιώματα των ψυχικά ασθενών παρέχοντας ποιοτική φροντίδα στους νοσηλευόμενους ασθενείς. Στο πλαίσιο των νέων αρμοδιοτήτων του Συνήγορου ως Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης με βάση τον Ν. 4228/2014, πραγματοποιήθηκε αυτοψία στο ανωτέρω Ψυχιατρικό Νοσοκομείο (βλ. «Πρόληψη βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης»).

Παρουσία γονέων σε ιατρικές πράξεις που αφορούν τα παιδιά τους

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του για τα δικαιώματα του παιδιού, εξέτασε αναφορές με θέμα την απομάκρυνση, από επαγγελματίες υγείας, των γονέων/κηδεμόνων ή φροντιστών κατά τη διενέργεια αιμοληψίας ή άλλων απλών ιατρικών πράξεων σε ανήλικα παιδιά. Σε επιστολή προς το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας, ο Συνήγορος εξέφρασε τον προβληματισμό του για το κατά πόσο η πρακτική αυτή συνάδει με την αρχή της προστασίας του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, στο πλαίσιο αναζήτησης τρόπων αποτροπής τυχόν δυσμενών συνεπειών στα παιδιά, ιδίως μικρότερης ηλικίας, από την υποβολή τους σε ιατρικές πράξεις χωρίς την παρουσία του γονέα ή άλλου οικείου προσώπου. Ειδικότερα, ο Συνήγορος επισήμανε ότι ακόμη και απλές ιατρικές πράξεις, όπως η αιμοληψία, μπορεί να προκαλέσουν έντονο άγχος σε παιδιά, ενώ, υπό ορισμένες συνθήκες, μπορεί να εξελιχθούν σε επώδυνες, ακόμη και τραυματικές εμπειρίες. Ο φόβος και ο τυχόν πόνος κατά τη διενέργεια ιατρικών πράξεων ή εξετάσεων συχνά μειώνει την ικανότητα συνεργασίας του παιδιού και δυσχεραίνει την παροχή της ιατρικής φροντίδας, καθιστώντας δυσκολότερο το έργο του νοσηλευτικού ή ιατρικού προσωπικού. Για τους λόγους αυτούς, η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας προτείνει την ενίσχυση της συμμετοχής των γονέων και την υιοθέτηση καλών πρακτικών από τους επαγγελματίες υγείας κατά τη διενέργεια συγκεκριμένων ιατρικών πράξεων, όπως οι αιμοληψίες. Ο Συνήγορος επισήμανε επίσης ότι η επιλογή της πρακτικής να παρίσταται καταρχήν ο γονέας κοντά στον ανήλικο κατά την παροχή ιατρικής φροντίδας –εφόσον η παρουσία του δεν κρίνεται αρνητική για συγκεκριμένους λόγους– βρίσκει έρεισμα στην αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, που αποτελεί ερμηνευτική αρχή του δικαίου όχι μόνο για τις κανονιστικές διατάξεις αλλά για όλες τις αποφάσεις των αρμόδιων υπηρεσιών που αφορούν ανήλικους. Με βάση τα παραπάνω, ο

Συνήγορος πρότεινε την ενθάρρυνση από τους επαγγελματίες υγείας της παρουσίας των γονέων/φροντιστών κατά την τέλεση ιατρικών πράξεων στα παιδιά, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή δεν αποκλείεται από τη φύση της πράξης (ιδίως για λόγους ασφαλείας του παιδιού) ή εφόσον δεν προκύπτει ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση προκαλεί πραγματικά προσκόμματα στη διαδικασία (λ.χ. επιβαρύνει την ψυχολογική κατάσταση του παιδιού ή δυσχεραίνει τη συνεργασία του) ή και εφόσον δεν προσκρούει στην επιθυμία του ίδιου του παιδιού ή του εφήβου, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του/της. Επίσης, πρότεινε την ενσωμάτωση σχετικής οδηγίας στα ιατρικά πρωτόκολλα και στους οργανισμούς που διέπουν τη λειτουργία νοσηλευτικών ιδρυμάτων, καθώς και κατάλληλη εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, για τη βελτίωση της παρεχόμενης ιατρικής φροντίδας στο παιδί και τη συνολική διασφάλιση των δικαιωμάτων των ανήλικων ασθενών (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Η Εκτελεστική Επιτροπή του ΚΕΣΥ ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι συμφωνεί με τις θέσεις και προτάσεις του, γνωστοποιώντας και τις απόψεις της Ελληνικής Παιδιατρικής Εταιρείας και της Παιδοψυχιατρικής Εταιρείας Ελλάδος, οι οποίες κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση (ενδεικτικές υποθέσεις 182526, 195857/2014) .

ΠΡΟΝΟΙΑ

Από τα βασικότερα γνωρίσματα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής αλληλεγγύης παραμένουν η έλλειψη σχεδιασμού και η αποσπασματικότητα στην οικοδόμησή του, η πολυνομία και η ανασφάλεια δικαίου.

Σχετικά με τις παροχές που συνδέονται με την αναπηρία, τα γνωρίσματα αυτά εμφανίζονται κυρίως με τη θέσπιση σειράς ευκαιριακών ευεργετημάτων με στόχευση που συχνά είναι περιπτωσιολογική, αναφερόμενη σε συγκεκριμένες παθήσεις ή νόσους (ενίστε μάλιστα με τη χρήση μη αποδεκτών ιατρικά όρων). Κατ'επέκταση, ακόμα και στο πλαίσιο της λειτουργίας των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας προκύπτει ανάγκη επανειλημμένης πιστοποίησης της αναπηρίας, ώστε η υγειονομική επιτροπή να αποφαινεται συμπληρωματικά περί της υπαγωγής ή μη της αυτής περίπτωσης σε διαφορετική κανονιστική διάταξη.

Άλλοτε, προκύπτει σύγχυση ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις με συνέπεια είτε την απώλεια δικαιωμάτων ή την ταλαιπωρία του πολίτη και την περιττή επιβάρυνση των αρμόδιων υπηρεσιών.

Εκτίμηση της ασφαλιστικής αναπηρίας από τις υγειονομικές επιτροπές

Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένως λάβει γνώση υποθέσεων που αφορούν την εκτίμηση της ικανότητας των ασφαλισμένων που επιθυμούν να λάβουν σύνταξη λόγω αναπηρίας για την άσκηση

του βιοποριστικού και ασφαλιστέου επαγγέλματος, δηλαδή της ασφαλιστικής τους αναπηρίας.

Συνταξιούχος λόγω αναπηρίας από τον ΟΓΑ επανεξετάστηκε από Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή ΚΕΠΑ λόγω της λήξης του διαστήματος εκτίμησης του βαθμού αναπηρίας και της αποδόθηκε συνολικό ποσοστό αναπηρίας 34% για 2 έτη. Η περίπτωση αναδεικνύει τα εξής γενικότερα ζητήματα: πρώτον, ελλιπή εκτίμηση της κατάστασης της υγείας και απουσία εκτίμησης της ασφαλιστικής αναπηρίας από την υγειονομική επιτροπή ΚΕΠΑ, και δεύτερον, απαγόρευση άσκησης προσφυγής ενώπιον Δευτεροβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής και διαφαινόμενη έλλειψη κάθε αποτελεσματικής δυνατότητας ακρόασης πριν από την έκδοση αρνητικής πράξης επί του αιτήματος παράτασης της συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας. Η αρμόδια υγειονομική επιτροπή δεν έχει προβεί σε εκτίμηση ως προς την ικανότητα της ενδιαφερόμενης για την άσκηση του ασφαλιστέου αγροτικού επαγγέλματος, επάγγελμα ιδιαίτερα κοπιώδες και επίπονο και που κατά τα διδάγματα κοινής πείρας απαιτεί καλή φυσική κατάσταση (υπόθεση 177464/2014).

Η εκτίμηση της ικανότητας άσκησης του συγκεκριμένου επαγγέλματος, όπως και σε όλες τις περιπτώσεις της ασφαλιστικής αναπηρίας, απαιτεί την ακραιφνώς τεχνική ιατρική κρίση της κατάστασης του ασφαλισμένου σε συνδυασμό με την εκτίμηση για την ικανότητα άσκησης του ασφαλιστέου επαγγέλματος.

Το κρίσιμο ζήτημα της εκτίμησης της ασφαλιστικής αναπηρίας επανέρχεται και στις υποθέσεις που εξέτασε ο Συνήγορος σε βάρος του ΟΑΕΕ. Παρότι σχετικές διατάξεις (άρθρο 21 ΠΔ 285/2005) κατήργησαν την αποφασιστική αρμοδιότητα των ασφαλιστικών οργάνων του ΟΑΕΕ να αποφαινούνται επί του ποσοστού της ασφαλιστικής αναπηρίας, δηλαδή την ικανότητα άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, δεν κατήργησαν την υποχρέωση εκτίμησής της από την αρμόδια υγειονομική επιτροπή.

Αντίθετα, τροποποίησαν την υποχρέωση αυτή επί του ευμενέστερο, με την έννοια ότι ο προσδιορισμός του ποσοστού αναπηρίας είναι συνάρτηση της εκτίμησης από την υγειονομική επιτροπή της ικανότητας του ασφαλισμένου να ασκεί το ασφαλιζόμενο επάγγελμα, δηλαδή το επάγγελμα που ασκούσε πριν από την επέλευση της αναπηρίας και όχι άλλης παρεμφερούς προς την ασφαλιστέα επαγγελματικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, απαιτείται η εξειδικευμένη εκτίμηση της επίδρασης της πάθησης του ασφαλισμένου στην άσκηση του επαγγέλματος, τον τρόπο άσκησης του επαγγέλματος από την άποψη της οργάνωσης της βιοποριστικής δραστηριότητάς του, αφού συνεκτιμηθούν και οι συνθήκες που επικρατούν στον ίδιο επαγγελματικό χώρο.

Σε σχετική υπόθεση που εξέτασε ο Συνήγορος δεν προέκυπτε ειδική και εξατομικευμένη εκτίμηση της υγειονομικής επιτροπής ΚΕΠΑ αναφορικά με την ικανότητα του πολίτη να ασκεί το

επάγγελμα που ασκούσε πριν από την επέλευση της αναπηρίας. Συνεπώς, και εφόσον δεν υφίσταται τέτοια τοποθέτηση της υγειονομικής επιτροπής στο εκτενές πρακτικό της γνωμάτευσης, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η συγκεκριμένη γνωμάτευση δεν στηρίζει την απορριπτική απόφαση του ΟΑΕΕ για την παράταση συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας και συγκεκριμένα το ότι η ασφαλιστική ανικανότητα του αναφερόμενου ανέρχεται σε 48%, με αποτέλεσμα η απόφαση αυτή να μην πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου. Σε τέτοια περίπτωση, θα έπρεπε τα αρμόδια όργανα του ΟΑΕΕ να προβούν στην ανάκληση της απόφασης και να αποστείλουν υπηρεσιακό σημείωμα στην υγειονομική επιτροπή ΚΕΠΑ για να συμπληρωθεί η ως άνω γνωμάτευση, ώστε να τοποθετηθεί η υγειονομική επιτροπή αναφορικά με την ικανότητα άσκησης του ασφαλιστέου επαγγέλματος από τον συγκεκριμένο ασφαλισμένο (υπόθεση 199427/2015).

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει και προς τη Διεύθυνση Αναπηρίας και ΙΕ ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά το παρελθόν, με αφορμή παρεμφερείς υποθέσεις ασφαλισμένων, ότι η εκτίμηση της ασφαλιστικής αναπηρίας δεν έχει τύχει προς το παρόν επαρκούς και συνολικής θεσμικής ρύθμισης, ειδικότερα αναφορικά με τα αρμόδια προς τούτο διοικητικά όργανα και τη διαδικασία που θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να ακολουθείται. Παρ' όλα αυτά, το θεσμικό αυτό έλλειμμα δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην αποστέρηση των ασφαλισμένων από την ενδεδειγμένη προστασία.

Το ζήτημα της ανικανότητας προς εργασία ως προϋπόθεση συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας ασφαλισμένων που υπάγονται στις καταστατικές διατάξεις του ΤΑΠ-ΟΤΕ τέθηκε και σε περίπτωση ενδιαφερόμενης που κρίθηκε από υγειονομική επιτροπή του ΚΕΠΑ ως ικανή για εργασία, αν και της αποδόθηκε μεγάλο ποσοστό αναπηρίας (75%), με αποτέλεσμα το ΤΑΠ-ΟΤΕ να εμποδίζεται να προχωρήσει σε παράταση της συνταξιοδότησης που λάμβανε από το 2007 (υπόθεση 188033/2014).

Σχετική με τα ανωτέρω προβλήματα είναι η τροποποίηση του άρθρου 6 παράγρ. 1 Ν. 3863/2010 που επέφερε το άρθρο 2 Ν. 4331/2015 και δημοσιεύθηκε στις 2.6.2015, η οποία εξουσιοδοτεί για την έκδοση ΚΥΑ προς εναρμόνιση των κανονιστικών διατάξεων για τη χορήγηση των πάσης φύσεως παροχών, επιδομάτων, οικονομικών ενισχύσεων, διευκολύνσεων ή απαλλαγών στα άτομα με αναπηρία, με το θεσμικό πλαίσιο του ΚΕΠΑ προς εκπλήρωση του σκοπού της ενιαίας υγειονομικής κρίσης. Η εναρμόνιση μπορεί να περιλαμβάνει την τροποποίηση ή την κατάργηση των διατάξεων που ισχύουν για τα θέματα αυτά, καθώς και τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν τα αρμόδια όργανα, τις προθεσμίες, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Δυνατότητα άσκησης ένστασης κατά γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών

Ο Συνήγορος ασχολήθηκε με διάταξη καταστατικού του ΟΓΑ, η οποία εισάγει δυσμενή προϋπόθεση για την άσκηση προσφυγής κατά της γνωμάτευσης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής σε βάρος των ασφαλισμένων ΟΓΑ, οι οποίοι μπορούν να αμφισβητήσουν κατ' ουσία τη γνωμάτευση της πρωτοβάθμιας

επιτροπής μόνον εάν το ποσοστό αναπηρίας σε πρώτο βαθμό προσδιοριστεί τουλάχιστον σε 40%. Η προϋπόθεση, ωστόσο, αυτή δεν προβλέπεται στην περίπτωση που η προσφυγή κατά του κύριου της γνωμάτευσης ασκείται από τον αρμόδιο προϊστάμενο ΟΓΑ. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η ως άνω διάταξη είναι σαφώς προγενέστερη των ιδρυτικών διατάξεων του ΚΕΠΑ (άρθρο 6 Ν. 3863/2010), στόχος του οποίου είναι η εκτίμηση του βαθμού αναπηρίας, με ενιαίο τρόπο, όλων των ασφαλισμένων ή άλλων δικαιούχων παροχών λόγω αναπηρίας. Είναι προφανές ότι, μετά την έναρξη της λειτουργίας του ΚΕΠΑ, η ως άνω καταστατική διάταξη που εισάγει δυσμενέστερες προϋποθέσεις εκτίμησης της αναπηρίας των ασφαλισμένων ΟΓΑ σε σχέση με τους λοιπούς ασφαλισμένους και δικαιούχους παροχών λόγω αναπηρίας αντιβαίνει στον σκοπό των ως άνω διατάξεων του Ν. 3863/2010 (υποθέσεις 162729/2013, 179493, 189753/2014).

Ανέκυψε, επίσης, το κρίσιμο ζήτημα της αρμοδιότητας των Τοπικών Διοικητικών Επιτροπών ΟΑΕΕ να εξετάζουν ενστάσεις για ζητήματα νομιμότητας γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών ΚΕΠΑ. Στις αρμοδιότητες των ΤΔΕ του ΟΑΕΕ περιλαμβάνεται η κρίση επί των ενστάσεων κατά εν όλω ή εν μέρει απορριπτικών αποφάσεων των αρμόδιων οργάνων του οργανισμού περί απονομής πάσης φύσεως παροχών, οι οποίες έχουν εκδοθεί σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Με την επιστροφή της ένστασης χωρίς να εξεταστεί αυτή από την αρμόδια υγειονομική επιτροπή, ο ασφαλισμένος αποστερήθηκε τη δυνατότητα να προβάλει επιχειρήματα αναφορικά με τη νομιμότητα της γνωμάτευσης ΑΥΕ του ΚΕΠΑ, ως προς την ικανότητα άσκησης του επαγγέλματός του προ της επέλευσης της αναπηρίας. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι εσφαλμένα η ΤΔΕ δεν προέβη στην εξέταση της σχετικής ένστασης ελέγχοντας τη νομιμότητα της ως άνω απορριπτικής πράξης περί παράτασης της συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας, πρακτική η οποία πάσχει από πλεονάζουσα νομιμότητα (υπόθεση 199427/2015).

Πρόσβαση σε μέσα συγκοινωνίας

Πολίτης με μόνιμο πρόβλημα υγείας (ακρωτηριασμένα άνω άκρα) ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου προς την Εταιρεία Σταθερές Συγκοινωνίες (ΣΤΑΣΥ) προκειμένου να τοποθετηθεί στους συρμούς του τραμ και του μετρό σήμανση θέσεων καθήμενων για επιβάτες με μειωμένη κινητικότητα και μόνιμα προβλήματα υγείας που δεν κινούνται με αμαξίδιο. Ύστερα από την παρέμβαση του Συνηγόρου, η Γενική Διεύθυνση Λειτουργίας της ΣΤΑΣΥ ανταποκρίθηκε θετικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους συρμούς του τραμ δεν είχε προβλεφθεί ανάλογη σήμανση στις αρχικές προδιαγραφές τους και η ΣΤΑΣΥ προέβη σε παραγγελία, προμήθεια και τοποθέτηση της εν λόγω σήμανσης (υπόθεση 187532/2014).

Μέριμνα ανηλίκων

Πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Ο Συνήγορος δέχτηκε και κατά τη διάρκεια του 2015 μεγάλο αριθμό αναφορών για το πρόγραμμα ΕΣΠΑ «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» που υλοποιείται από την

ΕΕΤΑΑ και αφορά παροχή βρεφονηπιακής φροντίδας σε παιδιά ωφελούμενων άνεργων μητέρων ή με επισφαλή θέση εργασίας. Ο Συνήγορος, μεταξύ άλλων, διαπίστωσε προβλήματα στην αξιολόγηση δικαιολογητικών, όπως η ηλεκτρονική έκδοση του δελτίου ανεργίας, το πιστοποιητικό του συμφώνου συμβίωσης ή ο καθορισμός του εργασιακού καθεστώτος των αιτούντων.

Αρκετά ζητήματα που αφορούσαν προβλήματα στις διοικητικές διαδικασίες ή σφάλματα μοριοδότησης επιλύθηκαν κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου προς την ΕΕΤΑΑ. Ωστόσο, για μια ακόμη χρονιά παρατηρήθηκε ότι αρκετές, ιδιωτικές κυρίως, δομές ανταποκρίνονται πλημμελώς στις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη σύμβασή τους με το πρόγραμμα, χωρίς αυτό να αποτελεί λόγο επαναξιολόγησής τους ή και έκπτωσής τους από αυτό.

Μόνη προκρινόμενη λύση από την ΕΕΤΑΑ σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η μετακίνηση του παιδιού, σε σχέση με το οποίο προκύπτει κάποιο πρόβλημα, σε άλλη δομή, όταν και εφόσον αυτό είναι εφικτό. Για το έτος 2014-2015, ο Συνήγορος συγκέντρωσε τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος, τις υπέβαλε στην ΕΕΤΑΑ και στη Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων, προκειμένου να εξεταστούν ενόψει της επόμενης χρονιάς. Πραγματικά, η νέα Πρόσκληση Ενδιαφέροντος ενσωμάτωσε αρκετές από τις παρατηρήσεις του Συνηγόρου, ιδίως όσον αφορά τυπικά ή διευκρινιστικά στοιχεία της Πρόσκλησης Ενδιαφέροντος και της αίτησης στο πρόγραμμα (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»). Για τα προβλήματα που παρατηρήθηκαν κατά την υλοποίηση του προγράμματος για το έτος 2015-2016, πέραν των εκάστοτε μεμονωμένων εγγράφων, ο Συνήγορος προτίθεται να επανέλθει με συγκεντρωτικές παρατηρήσεις (ενδεικτικές υποθέσεις 205023, 205106, 205279, 205431/2015) .

Παιδικόι σταθμοί

Ο Συνήγορος έλαβε αναφορές για περιπτώσεις αποπομπής παιδιών από δημοτικούς παιδικούς σταθμούς. Οι λόγοι αποκλεισμού αφορούσαν είτε καθυστέρηση απόκτησης ελέγχου σφιγκτήρων και μη απαλλαγής τους από την πάνα ενώ παρακολουθούσαν νηπιακά τμήματα (άνω των 2,5 ετών) είτε ιστορικό αλλεργίας τους σε συγκεκριμένα τρόφιμα, το οποίο προκαλούσε ανησυχία στο προσωπικό όσον αφορά την αντιμετώπιση μιας πιθανής εκδήλωσης της αλλεργίας. Και στις δύο περιπτώσεις, ο Συνήγορος υπενθύμισε το θεσμικό πλαίσιο που θέτει η ΚΥΑ 16065/2002 και, ειδικότερα, τα καθήκοντα του προσωπικού των σταθμών και του συμβεβλημένου γιατρού. Επίσης, διαμεσολάβησε με συγκεκριμένες οργανωτικές προτάσεις, προκειμένου να διασφαλίζεται τόσο η ομαλή λειτουργία του σταθμού όσο και η υγεία και ασφάλεια του ενδιαφερόμενου παιδιού. Η Διοίκηση των παιδικών σταθμών συμμορφώθηκε με τις εκάστοτε συστάσεις του Συνηγόρου (υποθέσεις 198097, 205099/2015).

Το Υπουργείο Εσωτερικών συνέταξε, τον Ιούλιο του 2015, σχέδιο νέου Πρότυπου Κανονισμού Λειτουργίας Δημοτικών Παι-

δικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών προς αντικατάσταση της μέχρι σήμερα ισχύουσας ΚΥΑ. Στο σχέδιο αυτό έχουν ενταχθεί αρκετές από τις παρατηρήσεις και προτάσεις που έχει υποβάλει στο παρελθόν ο Συνήγορος, μεταξύ των οποίων η εξίσωση κατοίκων και δημοτών αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης στους σταθμούς, το δικαίωμα παραμονής του παιδιού σε νηπιακό τμήμα σε περιπτώσεις μη απαλλαγής του από την πάνα, η εναρμόνιση του Κανονισμού με τον νέο Κώδικα Μετανάστευσης κ.ά. Ο Συνήγορος απέστειλε στο αρμόδιο υπουργείο περαιτέρω παρατηρήσεις του για το σχέδιο (βλ. «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις») .

Παιδικές εξοχές

Ανήλικοι αλλοδαποί μπορούν, βάσει του Κώδικα Μετανάστευσης (Ν. 4251/2014), να εγγράφονται στα σχολεία με ελλιπή δικαιολογητικά. Βάσει του ίδιου νόμου, μπορούν επίσης να συναλλάσσονται με δομές κοινωνικής μέριμνας των ΟΤΑ. Ωστόσο, βάσει της σχετικής πρόσκλησης των Παιδικών Εξοχών του Δήμου Αθηναίων, τα παιδιά χωρίς πλήρη νομιμοποιητικά έγγραφα αποκλείονται από τις παιδικές κατασκηνώσεις. Ο Συνήγορος απέστειλε προς τον δήμο έγγραφο με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις του, οι οποίες έγιναν δεκτές (υπόθεση 187007/2014).

Ο Συνήγορος δέχτηκε αναφορά γονέα, σχετικά με λειτουργικά και διαχειριστικά προβλήματα της κατασκηνωτικής περιόδου 2014, με αποδέκτες τους ανήλικους φιλοξενούμενους. Από τη διερεύνηση δεν προέκυψε συγκεκριμένη παραβίαση δικαιώματος παιδιού (υπόθεση 193064/2015).

Ωστόσο, η αναφορά αποτέλεσε έναυσμα για συνεργασία του Συνηγόρου με το αρμόδιο τμήμα του Δήμου Αθηναίων, με στόχο τη βελτίωση των διαδικασιών σχεδιασμού, στελέχωσης, υλοποίησης, εποπτείας, αξιολόγησης και καταμερισμού επιμέρους ευθυνών και αρμοδιοτήτων, αναφορικά με την ορθή και εποικοδομητική λειτουργία των κατασκηνώσεων.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr

Το σύμβολο μέσα στο κείμενο παραπέμπει σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2015) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.
